

LIBRIS

Web
books

ESENȚIALUL PE CARE TREBUIE SĂ-L ȘTII

ZAPPING PRIN BIBLIE

ÉRIC DENIMAL

CUPRINS

0 CARTE ATÂT DE SPECIALĂ.....	8	DE LA GENEZĂ LA PĂMÂNTUL	
0 carte cu adevărat unică!	10	FĂGĂDUINȚEI	50
Cine a scris Biblia?	12	Tora	52
Autorii Noului Testament	14	Facerea	54
Și scrierea are istoria ei.	16	Grădina tuturor pericolelor	56
Puncte de reper	18	Începuturi haotice	58
Canonul scripturilor	20	Mesopotamia, pământ biblic	60
Cronologie biblică	22	Avraam, figura patriarhului	62
Transcrierea Bibliei	24	Avraam, o viață chinuită	64
Genuri literare	26	Isaac și fiii săi	66
Biblia în lume	28	Iacov: o familie mixtă	68
Palestina, pământ biblic	30	Iacov devine Israel	70
Din Egipt în Asiria, țările biblice	32	Iacov și ai săi	72
Calendarul evreiesc	34	Iosif, destinul unui visător	74
De la Babilon la Roma	36	Iosif și frații săi	76
Viață de familie	38	Așa se încheie Facerea	78
Decor din corturi și palate	40	În vremea Exodului	80
Greutăți și unități de măsură	42	Intrarea în scenă a lui Moise	82
Plante și simboluri	44	Omul lui Dumnezeu	84
Altare și Corturi	46	Marea plecare	86
Templele din Ierusalim	48	Mărturii și încercări în deșert	88
		Moise: un lider	90
		Cele zece porunci	92
		Furia lui Moise	94
		Leviticul sau Cartea Legilor	96
		Numerii, crime și pedepse	98
		Un sfârșit ciudat	100
		Ultimele instrucțiuni	102
		Deuteronomul: rememorarea Legământului	104

DE LA FONDAREA LA DISPARIȚIA ISRAELULUI

Iosua Navi, cuceritorul	108
Canaan: o instalare dificilă	110
Violența în Biblie	112
Cartea Judecătorilor	114
Vremuri tulburi	116
Samson, colosul lui Dumnezeu	118
Rut, străina	120
Cărțile lui Samuel	122
Destinul lui Samuel	124
Primul rege	126
Derivele lui Saul	128
David împotriva lui Goliat	130
David fugarul	132
Regele David	134
David și ai săi	136
Povești de familie	138
Apusul unei domnii	140
Solomon	142
Femeile lui Solomon	144
Ruptura	146
Monarhii unui regat divizat	148
Regii din Israel și Iuda	150
Ilie și Elisei	152
Meșteșugul războiului	154
Cronici ale unui trecut uitat	156
Prorocii	158
Isaia, Domnul mântuiește	160
Ieremia, prorocul nenorocirii?	162
Iezechiel, calea simbolului	164
Înțeleptul Daniel	166
Osea, prorocul îndrăgostit	168
Ioail, vocea lui Dumnezeu	170

Amos, un proroc incomod	172
Avdie, ziua Domnului	174
Iona, proroc fără voia lui	176
Miheiia, țăranul proroc	178
Naum, căderea orașului Ninive	180
Frământările lui Avacum	182
Sofonie cel stilat	184
Agheu și Zaharia: noul Ierusalim	186
Ezdra și Neemia, reformatorii	188
Maleahi, păzitorul credinței	190
Estera, regină și salvatoare	192

CĂRȚI POETICE 194

Ecclesiastul	196
Iov, o miză cosmică	198
Psalmii, o colecție de cânturi	200
Pildele, sentințe de viață	202
Cântarea Cântărilor	204
Patru sute de ani de tăcere	206

ISUS, DE LA NAȘTERE LA ÎNVIERE 208

Palestina în vremea lui Iisus	210
Evangelistii	212
Îngerii-n a noastre plaiuri	214
O naștere sub înaltă protecție	216
Ioan, vestitorul lui Iisus	218
E greu să fii profet!	220
Dacă Tu ești Fiul lui Dumnezeu	222
Cei 12 Apostoli	224
Petru, șef de echipă	226
Marile cuvântări ale lui Iisus	228
Cele mai importante conversații cu Iisus	230

Mesajele din parabole	232
Iisus, omul minunilor	234
Maria, mama lui Iisus	236
Iisus tămăduitorul	238
Iisus și familia Sa	240
Iisus exorcistul	242
Iisus, învățător itinerant	244
Despre învieri	246
Peste munți și peste văi	248
Marile din Evanghelii	250
Iisus împotriva religioșilor	252
Ultimele zile din viața lui Iisus	254
Cu 24 de ore mai devreme	256
Cele șapte rostiri ale lui Iisus pe cruce	258
Răstignirea	260
Dovezile	262

DE LA ÎNVIERE LA FAPTELE

APOSTOLILOR 264

Dimineața Paștelui	266
Semnificația Învierii	268
Înălțarea Domnului	270
Rusalile	272
Taina Sfântului Duh	274
Primele succese	276
Primele probleme	278
Persecuția începe	280
Convertirea lui Saul din Tars	282

Propovăduirea	284
De la Saul la Pavel, un mare misionar	286
Marea cotitură	288
Pavel misionarul	290
Din peripeție în peripeție	292
Ultimele călătorii misionare ale apostolului Pavel	294

BIBLIA CONTINUĂ... 296

Epistola către Romani, Epistola către Galateni	298
Către Corinteni și către Tesaloniceni	300
Din captivitate, de la Roma	302
Corespondență personală	304
Scrisoarea către Evrei	306
Scrisorile lui Iacov și Petru	308
Epistolele lui Ioan	310
Apocalipsa lui Ioan	312
Un program de descifrat	314
A Doua Venire a lui Iisus?	316

Palestina în vremuri biblice	318
------------------------------------	-----

O CARTE SCRISĂ DE MAI MULTE MÂINI

Nicio carte nu a mai cunoscut o istorie asemănătoare în ceea ce privește redactarea!

1 500 DE ANI, 40 de autori

contribuind la redactarea ei, în forma pe care o cunoaștem astăzi.

Pe lângă cărțile canonice din care este alcătuită, încă vreo zece sunt asociate Vechiului Testament. Aceste cărți poartă denumirea de deuterocanonice, adică sunt rezultatul unui al doilea canon. Aceste cărți, în afara listei oficiale, nu au valoare teologică, însă rămân interesante din punct de vedere istoric. Biblia este o veritabilă bibliotecă.

Patriarhul grec Atanasie al Alexandriei, figură majoră în creștinismul străvechi.

**BIBLIA ESTE DEFINITIVĂ
ÎN ANUL 397**

CONSTITUIREA

canonului biblic a fost un proces desfășurat pe o durată de timp relativ lungă, care a generat numeroase discuții și care rămâne un subiect de dezbateră. De ce au fost păstrate anumite cărți din Biblie în detrimentul celorlalte? În general, creștinii din secolul I aveau să aprobe canonul evreiesc pentru a-și constitui Primul Testament (Vechiul Testament). În ceea ce privește lista de texte reținute pentru a constitui al Doilea Testament (adică Noul Testament), dezbaterile au fost numeroase și, în anul 170 d.Hr., este anunțată o primă listă – Canonul Muratori. Această listă avea să fie completată și definitivată abia în anul 367. Atanasie al Alexandriei utilizează conceptul „canonic” pentru a desemna cele 27 de cărți pe care le cuprinde Biblia. În timpul Sinodului din Cartagina, care a avut loc în anul 397 d.Hr., este stabilită această listă, prezentată ca „scriptură divină”.

CE ESTE CANONUL?

CANONUL desemnează un element care are rol de regulă, de măsură. Acest cuvânt a devenit un termen tehnic pentru ceea ce este drept și adevărat. Este folosit pentru a denumi lista de cărți din Biblie care sunt considerate normative de către cărturarilor evrei, dar, ulterior, și de către teologii creștini. Biblia ebraică, care conține 39 de cărți, a fost stabilită în perioada 90–92 d.Hr., la Yavne, după distrugerea de către romani a Templului din Ierusalim, în anul 70. Totuși, autoritatea și caracterul inspirat al acestor cărți fuseseră recunoscute cu mult înainte de decizia Academiei Înțelepților Farisei din Yavne.

VECHIUL TESTAMENT

Cărți care constituie Vechiul Testament (Biblia ebraică)

- **PENTATEUH (Tora):** Facerea (Geneza), Ieșirea (Exodul), Leviticul, Numerii, Deuteronomul.
- **CĂRȚI ISTORICE:** Iosua Navi; Judecători; Rut; 1, 2 Samuel; 1, 2 Regi (1, 2, 3, 4 Regi în Septuaginta); 1, 2 Paralipomena (1, 2 Cronici), Ezdra, Neemia, Estera.
- **CĂRȚI POETICE ȘI SAPIENȚIALE:** Iov; Psalmii; Pildele (Proverbele); Ecclesiastul; Cântarea Cântărilor.
- **CĂRȚI PROFETICE:** Isaia; Ieremia; Plângerile lui Ieremia; Iezechiel; Daniel; Osea; Ioil; Amos; Avdie; Iona; Miheia; Naum; Avacum (Habacuc); Sofonie; Agheu; Zaharia; Maleahi.

Codexul din Alep, copie datând din secolul X. Aceasta este cea mai veche Biblie ebraică completată cu introducerea punctelor-vocale masoretice, puse în aplicare cu patru secole mai devreme pentru o mai bună lectură.

ȘAPTEZECI ȘI TREI SAU ȘAIZECI ȘI ȘASE?

La lista oficială a celor 66 de cărți

care formează **BIBLIA INTEGRALĂ** trebuie

să le mai adăugăm și pe cele pe care catolicii le numesc deuterocanonice, și pe care protestanții le consideră drept apocrife. Aceste texte se găsesc și în Biblia ebraică, însă într-o secțiune cu o importanță mult redusă pentru evrei. Aceste cărți sunt: Iudita, Tobit, Cartea înțelepciunii lui Solomon, Ecclesiasticul (sau Sirah), Baruh, 1, 2 Macabei. Se mai vorbește și despre textele grecești Daniel și Estera pentru a evoca pasaje adăugate la textele originale ebraice Daniel și Estera. Această serie este prezentă în

traducerea în limba greacă a Vechiului Testament – Septuaginta – care datează din anul 270 î.Hr. Această traducere a fost respinsă de Ieronim din Stridon care, în perioada 389–392 d.Hr., a lucrat la traducerea Bibliei în limba latină (Vulgata). Mai târziu, protestanții aveau să procedeze la fel. Astfel, Biblia canonică este alcătuită în cele din urmă din 66 de cărți.

NOUL TESTAMENT

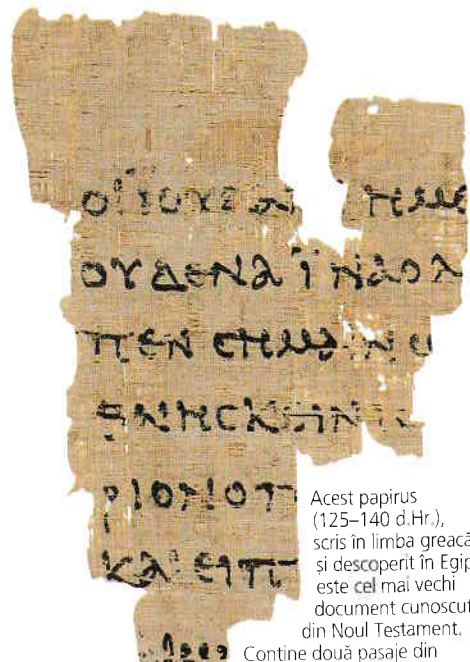
Cărțile care alcătuiesc Noul Testament (Al Doilea Testament)

- **EVANGHELII:** Matei, Marcu, Luca, Ioan
- **CĂRȚI ISTORICE:** Faptele Apostolilor
- **EPISTOLE:** Epistolele lui Pavel: către Romani; Întâia și A doua către Corinteni; către Galateni; către Coloseni; Întâia și A doua către Tesaloniceni; către Tit; către Filimon. Epistola către Evrei. Epistola lui Iacov. Întâia și A doua Epistolă a lui Petru. Întâia, A doua și A treia Epistolă a lui Ioan. Epistola lui Iuda
- **CĂRȚI PROFETICE:** Apocalipsa lui Ioan

AR FI PUTUT FACE PARTE DIN NOUL TESTAMENT...

- **EPISTOLA I A LUI CLEMENT** din Roma către creștinii din Corint (cca 96 d.Hr.). Se inspiră din învățăturile lui Pavel și Iacov și citează Epistola către Evrei. Această epistolă era citită în timpul ceremoniilor din Corint, până în anul 170 d.Hr. – data primului canon din care nu face parte.
- **DIDAHIA** (Învățătura celor 12 Apostoli). Antologie de precepte morale și de reguli cu privire la botez, împărtășanie și lucrarea pastorală. Datează de la începutul secolului al II-lea.
- **EPISTOLA LUI BARNABA** este un ecou al Epistolei către Evrei. Se pare că a fost scrisă în Alexandria, în jurul anului 130 d.Hr.
- **PĂSTORUL LUI HERMA.** Text apocaliptic care datează din secolul II. Se pare că Herma a fost fratele episcopului de Roma, Pius I. A fost cât pe ce ca această epistolă să intre în Noul Testament.
- **APOCALIPSA LUI PETRU** datează din anul 150. Textul evocă

Acest papirus (125–140 d.Hr.), scris în limba greacă și descoperit în Egipt, este cel mai vechi document cunoscut din Noul Testament.

Contină două pasaje din

Potrivit tradiției biblice, Moise ar fi autorul Vechiului Testament. În această imagine, profetul ține Tablele Legii.

o serie de documente scrise. Relatăriile biblice despre începuturi provin, de asemenea, din surse orale. Poveștile patriarhilor, cu o alură aproape legendară, ar fi circulat din gură în gură și din generație în generație, până când totul a fost așternut în scris.

DIN ARHIVE...

Încă din capitolul 5 din **FACERE** (prima carte a Bibliei) există următorul citat: „Iată acum cartea neamului lui...”. Această idee se regăsește de 10 ori în Facere, ceea ce înseamnă că acțiunile descrise sunt structurate în jurul unor tradiții familiale bine definite. Fără a exclude prezența unei tradiții orale, putem să ne imaginăm că autorul trimite către documente scrise preexistente, pe care le-a introdus în cartea sa.

TRADIȚIA ORALĂ

Dacă **MOISE** este într-adevăr autorul Pentateuhului, cum ar fi putut el să știe ce s-a întâmplat înainte de viața lui, ca de exemplu în epoca lui Avraam, cu 600 de ani înainte de nașterea sa? Mai mult decât atât, cum ar fi putut să cunoască procesul creării lumii, istoria lui Adam și a Evei, a fraților Cain și Abel, a turnului din Babel și a aventurilor lui Noe? Credincioșii creștini și evrei evocă adesea o poveste rezumativă a ceea ce Dumnezeu i-a spus lui Moise, în timpul dialogurilor private pe care Creatorul le-ar fi avut cu primul său scrib. Ne putem gândi și că Moise ar fi avut la dispoziție

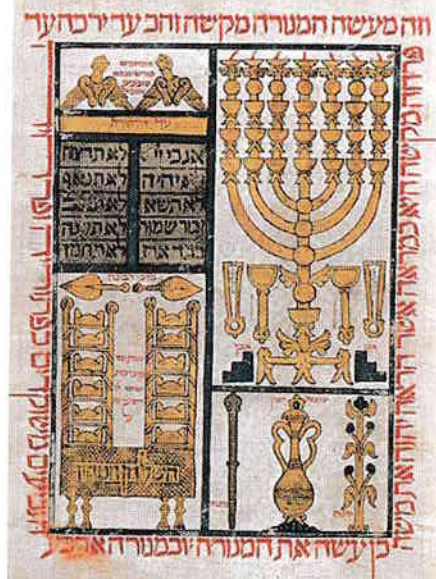
EXISTAU DEJA TABLETE!

În legătură cu

CELE 10 PORUNCI

pe care Dumnezeu i le-a transmis lui Moise pe Muntele Sinai, în leșirea (a doua carte a Bibliei) este menționat faptul că aceste legi nu i-au fost transmise doar pe cale orală lui Moise, ci au fost gravate pe table din piatră. Acestea reprezintă un tezaur deus în Chivotul Legământului.

Potrivit textului biblic, Tablele Legii au fost gravate în piatră. Acestea, împreună cu obiectele din Templul din Ierusalim, sunt reprezentate în această Biblie, care datează din anul 1299.

CINE A SCRIS VECHIUL TESTAMENT?

In timp ce NUMELE AUTORILOR

Noului Testament sunt relativ clar indicate, nu la fel se întâmplă și în cazul Vechiului Testament. Această parte a Bibliei este, înainte de orice, moștenirea poporului evreu. Tradițiile israelite cu privire la paternitatea unei anumite cărți nu sunt ușor de confirmat. În ceea ce privește numeroase cărți din Biblia ebraică, nu există certitudini cu privire la autorii acestora. Există unele nume care sunt atestate, însă dezbaterile sunt și astăzi foarte virulente. Printre autorii recunoscuți se numără Moise, Iosua Navi, Samuel, David, Solomon și Ezdra. În general, prorocii își semnează textele, astfel că sunt puține studii critice care să conteste paternitatea acestora, cu excepția cazului lui Isaia.

MOISE SCRITOR?

Potrivit tradiției biblice,

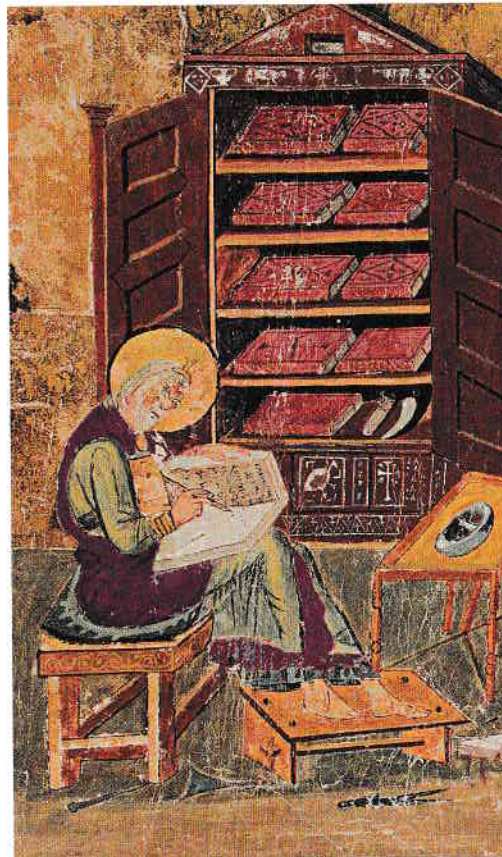
PENTATEUHUL

a fost scris de Moise. Cei patruzeci de ani petrecuți în deșert reprezintă timp suficient pentru a scrie! Cu toate acestea, există numeroase îndoieli care au început să fie formulate în secolul XIX de către un autor protestant de origine germană – Julius Welhausen. Acesta sugerează patru surse diferite care ar fi fost compilate pentru a forma o versiune definitivă după Exilul israeliților în Babilon (în jurul anului 420 î.Hr.). O asemenea teorie nu mai este validă în zilele noastre, însă rămân întrebări fără răspuns: există unul sau mai mulți autori ai Pentateuhului? Este cert că Moise nu ar fi putut, așa cum este scris la sfârșitul Deuteronomului, să își relateze propria moarte. Fără îndoială, succesorul său, Iosua Navi, este cel care a adăugat detaliile cu privire la moartea și înmormântarea

PSEUDONIMUL

Un AUTOR ANONIM

ar fi putut să scrie un text și să îl atribuie unui maestru pe care îl admira și căruia poate că îi era discipol. Așadar, ideile maestrului său ar fi fost făcute cunoscute, totodată adaptându-le circumstanțelor. Această practică pare să fi fost una curentă în lumea greco-romană. Așa se face că unele texte sunt prezentate ca aparținând lui Platon sau Aristotel, fără a avea certitudinea veridicității autorului. În rândul evreilor s-a dezvoltat o procedură asemănătoare, cum ar fi unele texte care poartă numele lui Ezdra, Enoh, Iuda sau Toma. În acest context, pseudonimele nu erau considerate ca aparținând în mod specific

Ezdra este unul dintre autorii recunoscuți ai Vechiului Testament. În această imagine, o reproducere a Codex Amiatinus, secolele V–VII.

PĂRINȚI NECUNOSCUȚI

PATERNITATEA multor cărți din Vechiul Testament rămâne un mister. Chiar dacă, de exemplu, Cartea lui Iov îi este atribuită lui Moise sau lui Solomon, trebuie să avem onestitatea de a recunoaște că autorul rămâne necunoscut. La fel se întâmplă și în cazul unor cărți precum Iudecătorii sau Estera, chiar dacă avem tendința de a le atribui lui Iosua Navi și respectiv lui Mardoheu.

Multă vreme, EVANGHELIIILE au fost prezentate ca fiind scrise de Matei, Marcu, Luca și Ioan. Apoi, a fost propusă formula „după” Marcu, „după” Matei... În cazul acestor cărți, dar și al Bibliei în general, teologia critică a formulat îndoieli cu privire la adevărații autori, chiar și atunci când numele acestora au fost totuși precizate. Regula era aceea de a spune că Ioan nu ar fi putut să scrie o anumită carte care a fost în mod clar redactată după moartea sa. La fel și în cazul lui Petru și Pavel, ale căror nume au fost exploatate pentru a da mai multă credibilitate unor texte anonime scrise mult după moartea lor. Argumentele aduse în favoarea unor asemenea teze au fost pe deplin contrazise de alte argumente... Și totuși, misterul rămâne...

Luca scrie pe un sul de pergament. Este autorul celei de-a treia Evanghelii, scrisă după o investigație cu martori direcți.

STILUL SHERLOCK HOLMES...

AUTORII

Noului Testament sunt, de asemenea, și Evangheliști care trebuie să transmită mesajul maestrului lor, și, pentru a realiza această misiune, ei trebuie să se asigure de credibilitatea lui Iisus Hristos. Cu câteva zile înainte de moartea sa, Iisus a profetizat distrugerea Templului din Ierusalim menționând că „nu va rămâne aici piatră pe piatră, care să nu se risipească” din acest prestigios edificiu. În anul 70, profetia lui Iisus avea să se împlinească. Acest fapt istoric putea să fie argumentul incontestabil al discipolilor, însă, în mod straniu, nu găsim nicio astfel de mențiune în Noul Testament. Dacă nimeni nu vorbește despre acest eveniment în scrierile sale, înseamnă că evenimentul încă nu a avut încă loc. Această demonstrație le permite teologilor să situeze redactarea Noului Testament înainte de anul 70.

ABSENȚĂ CURIOASĂ!

Începând cu secolul XIX, se încearcă demonstrarea teoriei potrivit căreia

NOUL TESTAMENT

ar fi fost scris în perioada anilor 50–120. Ținând cont de vârsta personajelor implicate, este clar că nu toate pot fi autorii textelor care le-au fost atribuite de tradiție. Așadar, se vorbește despre șapte epistole scrise în mod autentic de apostolul Pavel, iar celelalte sunt semnate cu pseudonim. În același mod, experții au afirmat că Evangheliile au fost scrise în perioada anilor 70–95. Iar în ceea ce privește Apocalipsa, aceasta ar data din perioada anilor 90–120, la fel ca epistolele lui Ioan. Și totuși, un eveniment istoric important lipsește din toate aceste scrieri din Noul Testament, iar o asemenea lacună este lipsită de sens...

ISTORICII ÎN FAȚA ZIDULUI

ASEDIUL IERUSALIMULUI de către armata romană condusă de viitorul împărat Titus se sfârșește în anul 70, odată cu jefuirea orașului și distrugerea Templului. Nu a mai rămas în picioare decât un singur zid, cunoscut azi ca Zidul Plângerii. Acest eveniment este urmat de căderea fortăreței Masada, în anul 73, ceea ce pune capăt primului război iudeo-roman. Distrugerea Templului a fost profetită de Iisus, cu 40 de ani mai devreme. Cu toate acestea, niciunul dintre autorii Noului Testament, care l-au cunoscut pe Iisus sau pe discipolii săi, nu face referire la acest eveniment! De ce?

Procesiune triumfală condusă de împăratul Titus după distrugerea celui de-al doilea Templu din Ierusalim (cca 70, Arcul lui Titus, Roma).

EVANGHELIȘTII

MATEI și
IOAN sunt
doi dintre
cei patru
evangheliști
care au fost
ucenici ai
lui Iisus.
MARCU
pare să fie
îndrumat în
scrierea sa de
apostolul Petru.
În ceea ce îl
privește pe
LUCA,

pentru a-și redacta Evanghelia, acesta a realizat o muncă de istoric – am putea spune chiar de jurnalist. Luca le-a cerut martorilor direcți să vorbească despre faptele lui Iisus. Ioan își termină Evanghelia precizând: „dar sunt și alte multe lucruri pe care le-a făcut Iisus și care, dacă s-ar fi scris cu de-amănuntul, cred că lumea aceasta n-ar cuprinde cărțile ce s-ar fi scris”.

AVERTISMENT

Mai mulți autori biblici **AVERTIZEAZĂ** cu privire la tentația de a le altera scrierile, adăugând sau modificând sfaturi, opinii, idei. Apostolul Ioan este, fără îndoială, mult mai amenințător în acest sens. Iată ce scrie în Apocalipsă:

„Dau mărturie oricui ascultă cuvintele prorociei acestei cărți: De va mai adăuga cineva ceva la ele, Dumnezeu va trimite asupra lui pedepsele ce sunt scrise în cartea aceasta. Iar de va scoate cineva din cuvintele cărții acestei prorocii, Dumnezeu va scoate partea lui din pomul vieții și din cetatea sfântă și de la cele scrise în cartea aceasta” (Apocalipsa 22:18, 19).

În Deuteronom, Moise se exprimă la fel de riguros:

„Să nu adăugați nimic la cele ce vă poruncesc eu, nici să lăsați ceva din ele; păziți poruncile Domnului Dumnezeului vostru, pe care vi le spun eu astăzi”

IMPORTANTĂ ESTE PROZA!

Moise, Isaia, Ioan Botezătorul sau Pavel au afirmat cu toții, în felul lor, **DEVIZA** „trebuie ca El să crească, iar eu să mă micșorez”. Fiecare dintre aceștia s-a retras pentru a face loc Cuvântului lui Dumnezeu sau Mântuitorului pe care a vrut să îl vestească. Autorii biblici nu caută să se pună pe ei în evidență sau cu privire la rolul pe care îl pot juca în revelația divină. Pentru ei, mesajul este cel mai important, nu messengerul, nici măcar dacă e vorba de un înger!

AUTOR NECUNOSCUT

Un **SINGUR TEXT** din Noul Testament nu are un autor precis. Este vorba despre Epistola către Evrei, care nu este semnată. Stilul în care este redactată ne poate duce cu gândul la Pavel sau Iacov, dar acestea nu sunt decât supozitii

este esențială pentru oameni și pentru comunicarea dintre ei, fie că vorbim despre comerț, politică, familie sau viața socială. Prima scriere – numită cuneiformă – a apărut în Mesopotamia, unul dintre leagănele umanității, între fluviile Tigru și Eufrat, în jurul anului 3400 î.Hr. În paralel, în Egipt, este inventată o altă formă de scriere – scrierea hieroglifă. Celelalte regiuni din bazinul mediteraneean vor adopta progresiv aceste forme de comunicare și le vor adapta în scopul formării de diferite alfabetice (de exemplu, scrierea pictografică hitită, alfabetul fenician, scrierea canaanită),...

ALFABET PROTO-SINAITIC

Acest alfabet se mai

numește și **PROTO-CANAANIT.**

În anul 1905, arheologul F. Petrie descoperă această scriitură care datează din timpul dinastiei a XIII-a din Egipt (1508–1450 î.Hr.). Această epocă corespunde perioadei de exil a evreilor în Egipt și a prigoanei ulterioare, până în momentul în care aceștia se opresc în Sinai. Alfabetul proto-sinaitic pare o simplificare a hieroglifelor și se află la originea celor mai multe alfabetice utilizate în zilele noastre.

Scribi care gravează pe tăblițe (secolul XVI î.Hr.).

DATA REDACTĂRII

EBRAICA BIBLICĂ

este considerată o limbă clasică. Textele din Vechiul Testament se întind pe o perioadă de 1 000 de ani, ceea ce înseamnă faptul că, în această perioadă, limba a evoluat. Lingviștii, teologii, istoricii și exegeții studiază aceste texte pentru a determina epoca redactării lor. Aceste studii permit situarea redactării Cărții lui Rut, de exemplu, în epoca lui Ezdra și a lui Neemia (cca 500 î.Hr.), deși întâmplările relatate se desfășoară în vremea Judecătorilor (1300–1000 î.Hr.).

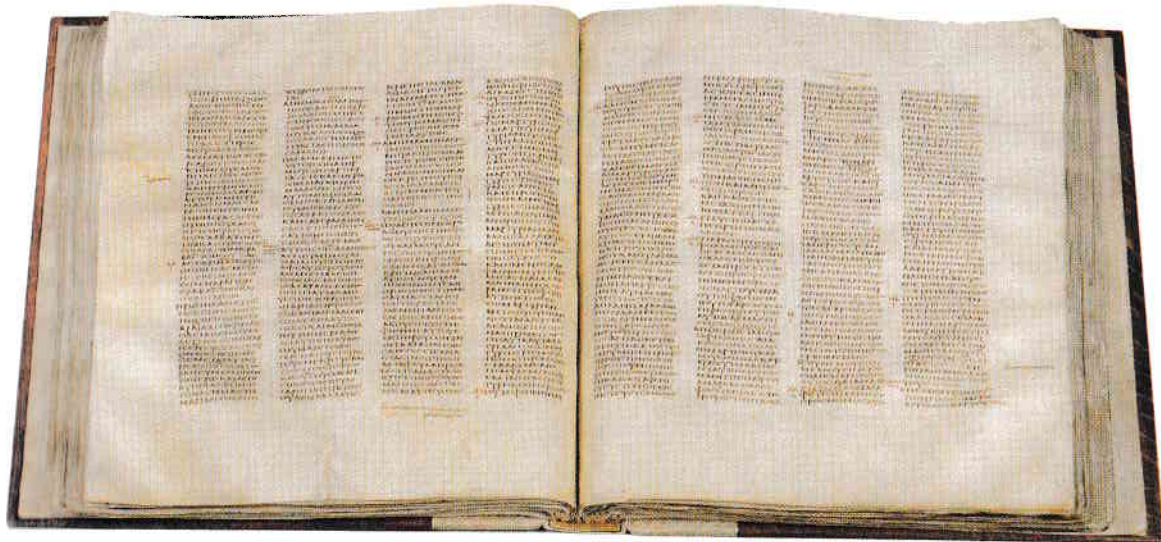
O ISTORIE PARALELĂ

Este interesant de observat că povestea **BIBLICĂ** începe și se dezvoltă treptat în aceleași locuri. Grădina Edenului este situată între cele două fluviile ale Irakului actual. Din Mesopotamia antică apare Avraam, care se va opri apoi în Egipt. De asemenea, la plecarea din Egipt, Moise, mult mai târziu, avea să redacteze primele cărți ale Bibliei, înainte de a conduce poporul evreu în Canaan.

Moise scriitorul

Nimeni nu știe cine este **INVENTATORUL** alfabetului proto-sinaitic, dar se crede că ar fi vorba despre o adaptare treptată a scriiturii egiptene. A fost creat pentru a transcrie o altă limbă, cea utilizată de semiti, în special de muncitorii și sclavii evrei care munceau în Egipt. Oare Moise cunoștea acest alfabet? Ar fi putut el să scrie Pentateuhul folosind acest alfabet? Tradiția iudaică afirmă acest punct de vedere. În Noul Testament, Evanghelistul Luca scrie: „a fost învățat Moise în toată înțelepciunea egiptenilor și era puternic în cuvintele și în faptele lui” (Faptele Apostolilor 7:22). Această instrucție trebuia să includă abilitatea de a scrie, fie cu ajutorul hieroglifelor, fie folosind alfabetul proto-sinaitic.

Codex Sinaiticus este unul dintre două cele mai vechi manuscrise ale Bibliei, care cuprinde atât Vechiul, cât și Noul Testament. Este datat între 325–360 d.Hr. și conține cărți din Septuaginta Vechiului Testament, Noul Testament în versiune integrală, Epistola lui Barnaba și *Păstorul lui Herma*.

SEPTUAGINTA

Cu trei secole înainte de Iisus Hristos, numeroși evrei trăiau în diasporă peste tot în jurul Mării Mediterane. O colonie importantă se regăsește în Egipt, în special în Alexandria. Faraonul Ptolemeu al II-lea (309–246) dorește să le ofere acestor evrei o

VERSIONE ÎN LIMBA GREACĂ a Bibliei ebraice. Potrivit legendei, Ptolemeu a chemat cărturarii de la Ierusalim pentru a ajuta la traducerea Torei: câte șase reprezentanți pentru fiecare din cele douăsprezece triburi ale Israelului. Fiecare dintre acești savanți a trăit izolat într-o chilie din insula Pharos. Cei 72 de traducători au realizat câte o traducere relativ identică cu celelalte. „Miracolul” avea să devină cunoscut sub denumirea de Septuaginta, care, inițial, nu conținea decât Pentateuhul. Ulterior, savanții au tradus și celelalte cărți din Biblia ebraică.

LIMBA GREACĂ SE IMPUNE

NOUL TESTAMENT, așa cum poate fi citit astăzi, a fost redactat în limba greacă, deși sunt citate și câteva expresii aramaice, în special în ceea ce privește cuvântările lui Iisus. S-ar părea că anumite texte, dacă nu chiar cărți întregi, au fost redactate inițial în aramaică, însă această ipoteză nu este foarte susținută, căci nu a fost descoperită o asemenea versiune. Greaca a fost limba cea mai des folosită în acea regiune, la acea vreme, motiv pentru care a fost aleasă de autorii Noului Testament pentru a transmite mesajul lui Iisus.

REFERINȚE LA IISUS HRISTOS

Cei 72 de traducători au clasificat cărțile Bibliei ebraice în patru categorii: Lege, Istorie, Poezie, Proroci. Septuaginta avea să dea numele cărților din Vechiul Testament așa cum le cunoaștem astăzi. Exegeții susțin că, atunci când Iisus cita Vechiul Testament, acesta utiliza textul

SEPTUAGINTEI,

nicidecum versiunea originală în ebraică. Începând cu secolul al II-lea d.Hr., comunitățile evreiești au refuzat această traducere, preferând o altă versiune în limba greacă, cea a lui Aquila din Sinope

VECHILE COPII

ale Bibliei ebraice sunt foarte greu de citit. Textul este un bloc de litere înșiruite, fără vocale, fără semne de punctuație, fără spațiu între cuvinte. Desigur, nu există nicio structură pe capitole și versete, așa cum se întâmplă în cazul edițiilor moderne. Cititorii din trecut recitau textul pe de rost, și, în același timp, îl decodificau. La vremea aceea, memoria umană era mult mai performantă și mai des utilizată decât în zilele noastre!

Tipograful francez Robert Estienne a împărțit textul biblic în versete.

versete numerotate. Această idee a numerotării versetelor a fost deseori adoptată de-a lungul timpului, însă un tipograf francez din secolul XVI, Robert Estienne, avea să introducă acest eficient sistem de adnotare. În anul 1560, Estienne publică prima Biblie în limba franceză, în care sunt folosite capitole și versete. Acest sistem avea să fie adoptat la nivel general și este folosit și astăzi.

We know books

CARTE ENORMĂ

Biblia este o carte enormă, care cuprinde câteva sute de pagini (în funcție de ediții), și este imprimată deseori pe hârtie specială, foarte subțire. În zilele noastre, textul este împărțit în câte două coloane pe fiecare pagină, cu note mai mult sau mai puțin numeroase (fie note de subsol, fie note laterale), în funcție de versiuni. Cărțile Bibliei sunt împărțite în capitole și versete numerotate, ceea ce nu era cazul înainte de secolul XVI.

DETERMINAREA CAPITOLELOR

Vechiul Testament a fost împărțit în **CAPITOLE** de către masoreți – copişti erudiți evrei atașați tradiției evreiești, în secolul VI d.Hr. În secolul XIII, Stephen Langton – arhiepiscop de Canterbury și Mare Cancelar al Universității din Paris – a împărțit Vulgata lui Ieronim (Biblia în latină) în capitole. În jurul anului 1230, apare „Biblia pariziană”, în care este folosită împărțirea pe capitole a lui Langton. Această structură avea să fie introdusă progresiv în traducerile din lumea întreagă.

DE LA VERSET LA PARAGRAF

UN VERSET BIBLIC

este un scurt pasaj din textul biblic, alcătuit din una până la două fraze. Pentru a găsi ușor un fragment din text, după împărțirea pe capitole, acestea au fost împărțite în

UN ALT TEXT

În **CORAN**, un capitol poartă denumirea de „sură”, iar un verset se numește „ayah”.

Evanghelia Sfântului Matei, pagină de titlu în coptă și arabă, 1308. Începând cu secolul XVI, sistemul de împărțire a textului biblic în capitole numerotate începe să fie utilizat la nivel general.

PRIMA REFERINȚĂ ECUMENICĂ

În anul 1592, Papa Clement al VIII-lea publică o nouă Biblie în latină (Biblia Clementina), în care sunt introduse inovațiile lui Stephen Langton (împărțirea în capitole) și Robert Estienne (numerotarea versetelor). În cele din urmă, la începutul secolului XVII, evreii, catolicii și protestanții dispuneau de aceeași Biblie structurată în capitole și versete numerotate.

UN GPS BIBLIC...

Fiecare carte din Biblie este indicată prin două sau trei litere, care reprezintă o abreviere a titlului.

• **FACEREA (GENEZA):** Fc
(Gn)

• **EZDRA:** Ezr

• **IEZECHIEL:** Iez

• **EVANGHELIA
DUPĂ MATEI:** Mt

• **A TREIA EPISTOLĂ A LUI IOAN:** 3 In

La începutul fiecărei Biblii tipărite este indicată lista completă a abrevierilor. Referința biblică permite găsirea fără dificultate a unui citat precis.

Așadar, 1 Co 13:3 înseamnă că versetul căutat se găsește în Prima Epistolă a lui Pavel către Corinteni, la capitolul 13, versetul 3.

ÎN DEZORDINE

Se poate ca de la o ediție la alta a Bibliiei să varieze. Aceste diferențe se regăsesc adeseori în Vechiul Testament. Anumite ediții urmează ordinea tradițională și oficială a Bibliiei ebraice, în vreme ce altele adoptă – cel mai des întâlnit caz – versiunea în limba greacă a Septuagintei. De altfel, cărțile biblice nu sunt neapărat organizate în funcție de ordinea cronologică a evenimentelor și nici în ordine alfabetică. Așadar, Vechiul Testament cuprinde trei mari categorii care pot stabili o ordine: Legi, Cărți Poetice, Proroci. Cu toate acestea, Biblia ebraică, în ansamblul ei, se înscrie într-o istorie continuă care trece de la creație (Facere) la deportarea în Babilon și apoi la

ÎN DOUĂ CUVINTE

În funcție de versiuni și traduceri, Biblia cuprinde peste **1 100** de capitole și peste 31 000 de versete. Cel mai scurt verset din Biblie se găsește în Ioan 11:35: „Și a lacrimat Iisus”.

CE E MAI VOLUMINOS E LA ÎNCEPUT!

În ceea ce privește **NOUL TESTAMENT**, nici ordinea cronologică și nici vechimea textelor nu sunt respectate în totalitate. Dacă Marcu este primul evanghelist din punct de vedere istoric, el este al doilea în seria celor patru. Matei se află înaintea lui, cel mai probabil pentru că Evanghelia sa este cea mai voluminoasă și cea mai completă, și pentru că acesta a fost un martor direct, în timp ce Marcu nu a fost unul dintre cei 12 apostoli. Cel mai vechi text din Noul Testament este, fără îndoială, Epistola apostolului Pavel către Tesaloniceni. Și cu toate acestea, înaintea ei se află numeroase alte epistole. Prima epistolă din seria canonică este cea către romani, care este mult mai tardivă, însă aceasta are un caracter fundamental, fiind mai completă și mai complexă decât celelalte. Așadar, conținutul textelor joacă un rol în clasamentul lor.

Pagina de titlu a primei ediții a Bibliiei Vulgata